

Memorialului Victimelor Comunismului și al Rezistenței, pe care în 1998 Consiliul Europei l-a nominalizat printre primele trei locuri de cultivare a memoriei continentului, alături de Memorialul de la Auschwitz și Memorialul Păcii din Normandia. Trebuie remarcată contribuția Fundației Academia Civică, a unor personalități ca Ana Blandiana și Romulus Rusan, la construcția Memorialului, vizitat în zilele noastre de circa 60.000 de persoane pe an.

Ludovic Báthory

Stefano BOTTONI, *Transilvania roșie. Comunismul român și problema națională 1944-1965*, Cluj-Napoca, Editura Institutului pentru studierea problemelor minorităților naționale, Kriterion, 2010, 344 p.

Sub egida Institutului pentru studierea problemelor minorităților naționale din Cluj-Napoca, la sfârșitul anului 2010 a fost lansată ediția românească a volumului publicat în Italia, în urmă cu trei ani, de către istoricul Stefano Bottoni. După cum însuși autorul precizează în introducerea la această lucrare, el a fost pus în fața unei dileme; aceea de a păstra textul original sau de a-l actualiza, transformându-l într-un demers cu totul nou, care să ilustreze și ultimele sale cercetări arhivistice și istoriografice. A optat pentru prima variantă, convins fiind și de recenziile favorabile de care s-a bucurat prima ediție a cărții sale. După cum rezultă din titlu, subiectul asupra căruia dl. Bottoni s-a concentrat autorul a fost Transilvania, provincie care, nu de puține ori, a stat în atenția multor istorici ai Europei și nu numai a lor. Și, mai mult decât atât, este vorba și de o analiză a epocii comuniste, epocă ce, de asemenea, s-a bucurat și se bucură în continuare de un mare interes din partea cercetătorilor.

Cei care vor avea curiozitatea să parcurgă paginile acestui volum vor constata, în primul rând, că este vorba de o analiză din punct de vedere etnicist a regimului comunist în Transilvania, dar, în același timp, și de o analiză a raporturilor și transformărilor politice, administrative, sociale și culturale impuse de proiectul ideologic comunist.

După un prim capitol, *Transilvania ca problemă europeană (1918-1945)*, în care autorul realizează o trecere în revistă a istoriei provinciei după integrarea sa în granițele Regatului Român (fără a explica însă din ce motive consideră domnia sa că Transilvania era o problemă europeană în perioada interbelică), și în care afirmă că, începând din a doua jumătate a perioadei postbelice, Transilvania a jucat un rol important în strategia de putere condusă de Stalin, în ceea ce privește România și Ungaria, cititorului îi este prezentat modul în care politica națională a fost pusă în aplicare de către autoritățile române.

Este bine cunoscut faptul că, după 1947, pentru comunitatea maghiară, integrarea în noul cadru statal românesc a reprezentat o necesitate, nicidecum o aspirație, iar în ceea ce privește autoritățile de la București, rezolvarea problemei naționale a fost una dintre prioritățile liderilor comuniști, datorită interesului pe care Moscova îl acorda acestei probleme. Pe parcursul a peste 300 de pagini, grupate în șapte capitole, este dezbătută problematica afilierii maghiarilor la partidul comunist, impactul pe care l-au avut, în Transilvania, succesivele organizări administrative teritoriale pe care le-a cunoscut România în perioada analizată în volum, respectiv impactul resimțit în provincie la moartea lui Stalin sau cu ocazia evenimentelor desfășurate în Ungaria. Interesante sunt paginile referitoare la crearea Regiunii Autonome Maghiare și comparația cu divizarea teritorială a Transilvaniei din 1940. Prezentarea UPM-ului și portretizarea lui Petru Groza sunt de asemenea bine realizate de către autor, iar evocarea episodului în care Miron Constantinescu invocă drept model constituția Azerbaidjanului sovietic este inedită pentru istoriografia română. Deși din multe pagini ale acestui volum răzbate existența unui permanent conflict interetnic româno-maghiar, autorul a dorit să demonstreze că viața cotidiană a milioane de persoane din Transilvania nu a însemnat numai tensiuni și conflicte. În acest sens, în partea a doua a volumului, cititorului îi sunt prezentate o serie de specificități culturale, norme, comportamente, ritualuri colective, în care se îmbinau elementele etnice sau locale moștenite cu elementele modernității de tip sovietic.

Având la bază importante surse de documentare, fonduri arhivistice, lucrări generale și speciale, considerăm că lucrarea domnului Stefano Bottoni, dincolo de caracterul oarecum regional asumat, răspunde

în primul rând interesului specialiștilor. În același timp, prin limbajul accesibil în care au fost evocate evenimentele și în care au fost expuse punctele de vedere, autorul are marele merit de a fi reușit stabilirea unei comunicări directe cu cititorul obișnuit, nespecialist, dar interesat de cele întâmplate în trecut, căruia îi oferă informațiile necesare care să-i permită să își pună propriile întrebări și să identifice răspunsurile cele mai potrivite. Atenționăm însă asupra unor greșeli și confuzii apărute în urma traducerilor realizate, și recomandăm și consultarea lucrărilor istoricilor români care, în diferite articole sau volume, au abordat teme care se regăsesc și în volumul de față. De asemenea, considerăm că s-ar fi impus și o mai atentă consultare a fondurilor arhivistice românești, cum ar fi, de exemplu, cele existente în Arhivele Ministerului de Externe. Aceste observații nu diminuează valoarea volumului, motiv pentru care salutăm opțiunea autorului și editorilor de a-l publica în limba română, în beneficiul cititorilor interesați de acest subiect.

Marcela Sălăgean

Ion XENOFONTOV, *Războiul din Afghanistan (1979–1989) în memoria participanților din Republica Moldova. Realitate istorică și imaginar social*, Iași, Edit. LUMEN, 2010, 544 p.

Istoriografia românească din ultimele două decenii, cu directă referire și la cea din Republica Moldova (vezi contribuțiile bibliografice semnate de Valentina Eșanu și Ion Țurcanu)⁷, a încercat și continuă să refacă anumite coordonate esențiale, aflate într-un proces de confruntare și emulație, de inerție și resurrecție întocmai, intenția de a regândi critic trecutul în variantă analitică/sintetică, comprehensiv modificată.

Între sugestiile exprimate și exersate îndrăzneț și pertinent figurează și un domeniu de recentă autonomie în peisajul hermeneutic, și anume Istoria Orală (IO), ca o altă experiență profesată în legătură cu acceptarea și adaptarea unor noi alternative ale cunoașterii istorice, conexe fenomenului normal de redefinire a demersurilor științifice.

În conjunctura favorizată de continua accelerare a ritmului istoric, reconstituirea trecutului „contemporan” presupune recursul la o diversitate de surse, dincolo de cele clasice, valorificând dinamica unui altfel de „flux”, ce propune un proces de renovare interioară și de interferare cu omonime intenții survenite din exterior. Tentativa de interpretare a istoriei actuale/recente impune drept corolar pentru seria de izvoare tradiționale (documentare sau narative/scrise), apelul la genul mărturiei orale, cu un net caracter informativ, indus dinspre segmentul de participanți-făuritori ai evenimentelor. Un discurs validat oportun în plan interdisciplinar cu privire la evaluarea sursei orale, admisă ca fiind trăită istoricește și complementară ori alternativă celei vechi, dimensionează acum percepția unui trecut/prezent, minor/major tratat în creionarea unor raporturi duale referitoare la existența și coexistența, în majoritate sau minoritate, într-un extins/restrâns areal spațial și temporal. Cercetările dezvoltate gradat în direcția enunțată și susținute concertat instituțional au problematizat câteva chestiuni legate atât de datul conceptual-metodologic, de utilajul și laboratorul propriu validat, cât și de cel strict factual, definit prin stratificarea ființării și acțiunii regimului totalitar în palier geopolitic.

Inițial disertație de doctorat, susținută și apreciată cu calificativul *cum laude* la Alma Mater Napocensis în anul 2006, cartea elaborată de Ion Xenofontov⁸ se cadează suitei de încercări incitante, –

⁷ Ion Țurcanu, *Bibliografia istorică a Basarabiei și Transnistriei*, Chișinău, Edit. Litera Internațional, 2005; *Bibliografia Istorică a României*, vol. XI (2004-2006), București, 2007 și vol. XII/1-2 (2007-2008), București, 2009, Cluj-Napoca, 2010.

⁸ Ion Xenofontov (1977), licențiat în istorie contemporană la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, Chișinău (1999), a urmat cursurile de masterat în Istorie Orală și Istoria Mentalităților (1999-2000) și cele de doctorat (2001-2006) la Facultatea de Istorie-Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (prof. univ. dr. Doru Radosav). A fost consultant, cu rangul de consilier de stat, în Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe a Moldovei (2007-2008). Actualmente este secretar științific la Institutul de Studii Enciclopedice (din 2008) și cercetător științific superior (prin cumul) la Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” (din 2010) de la Chișinău. Este autor a 32 de articole și studii de specialitate apărute în țară și străinătate, precum și participant la 10 conferințe și simpozioane interne și internaționale. Abilitățile sale lingvistice și